

▲ Paulus' maksime er "tænk altid på andres vel, aldrig på dit eget" – et udtryk, som Engberg-Pedersen udfolder i sin bog. Her ses Paulus-statuen i Vor Frue Kirke i København. – Foto: Ditte Valente/Ritzau Scanpix.

Paulus sat ind i den identitetspolitiske debat

Denne nye bog om apostlen Paulus rummer både relevante problemstillinger og oplysende opgør

bog

AF THOMAS REINHOLDT RASMUSSEN

kultur@k.dk

Sidste år udkom bogen "Paulus og jødedommen" redigeret af Troels Engberg-Pedersen. Bogen var i store træk et optryk af en næsten 20 år gammel bog om Paulus og den nye forståelse af ham, der er dukket op i den sidste generation eller to. En ny forståelse, der placerer Paulus inden for sin jødiske kontekst og ser hans teologi bredere end en snæver retfærdiggørelseslære.

Nærværende anmelder anede sidste år over, om det egentlig ikke mere var på tide at udgive en teologisk redigelse for den nye Paulus i stedet for at opdyrke de gamle og mere religionshistoriske områder.

Om anken er hørt, er uvist, men faktum er, at Engberg-Pedersen med denne meget fine udgivelse nærmer sig en teologisk vurdering af Paulus. Engbergs opgave er at bringe Paulus til stede for læserens bevidsthed, således at man kan bringe ham i spil også i nutiden.

Engberg siger dog et sted i

forbindelse med Paulus' meget konkrete apokalyptiske forestillinger, at det er spørgsmål, som teologien må tage sig af, og vi her i bogen må lade ligge. Men alligevel udfolder Engberg en teologisk etik, som tager Paulus alvorligt, men ikke nødvendigvis hans historiske vurderinger, når han kan skrive, at vi i dag har ændret syn på for eksempel homoseksuel praksis, fordi vi ikke tillader forskelsbehandling baseret på majoritetens opfattelse.

Og netop det sidste er ifølge Engberg paulinsk, for Paulus' maksime er "tænk altid på andres vel, aldrig på dit eget". Og derfor er holdningen udtryk for Paulus ene værdi: fællesskab i kærlighed. Der er altså noget tidsbundet hos Paulus og noget kernestof, der også i dag kan udfoldes fuldt ud. Man kan være uenig med Engbergs udlægning, men ikke uenig i, at her tænkes faktisk teologisk ud fra en grundforståelse af Paulus.

Bogens grundsigte er identitet. Gennem en række læsninger af menneskesynet, fællesskabet, de troende, slæveforhold og forholdet mellem kvinde og mand får Engberg fremstillet en levende og engageret Paulus, der også

rækker frem til i dag.

Tekstgrundlaget er syv Paulus-breve, som Engberg regner med er ægte. Det er der dog ikke enighed om i forskningen, og derfor er det en tilnærmelse til skrive, at forskerne kun regner disse syv for ægte.

Niels Hyldahl har for eksempel overbevisende talt for 2. Thessalonikerbrevs ægthed, hvilket Troels Engberg altså ikke gør. Så enighed er der i det mindste ikke. Alle læsninger afrundes med en række meget spændende pauserefleksioner og til tider også aktualiseringer.

Den amerikanske teolog Robert W. Jenson har et sted sagt, at et af de væsentligste teologiske spørgsmål er, hvorledes den historiske Jesus kommer fra kroppen til sakramenterne. Derfor er det teologisk interessant, at Engberg, efter en læsning af Gal. 6, 14-15, kan skrive i lyset af bevægelse fra Jesu korsdød til den nye skabelse, at det er så at sige hele bogens anliggende: at beskrive hvori denne skabelse består.

Denne findes vel efter Engbergs opfattelse i etikken, hvor Kristi krop udfoldes. Derfor er det lidt underligt, at Engberg kan skrive, at rækkefølgen "tro, håb og kærlighed" er den rigtige rækkefølge

ge i forhold til 1. Thessalonikerbrevs rækkefølge "Tro, kærlighed og håb". I det sidste udtryk finder vi netop fortid, nutid, fremtid, der placerer kærligheden som den afgørende identitetsmærke.

Bogen afrundes med en omfattende aktualisering, hvor Paulus' teologi sammenlignes med Francis Fukuyamas bog fra 2018 om nutidig identitetspolitik.

Spørgsmålet hos Fukuyama er, hvorledes samfundskroppen skal holdes sammen, når den fordeler sig på mange identiteter. Herved taler han om identitet på samme måde som Paulus. Paulus' centrale tanker er ifølge Engberg-Pedersen at fastholde en Kristus-identitet på øverste niveau af fællesskabet, der består af mænd, kvinder, slaver og frie; altså forskellige identiteter.

Fukuyamas tanke er, at fællesskabet må bæres af det, han kalder en creedal-struktur. Altså af en fælles tro. Det er præcis det, Paulus taler om, når fællesskabet bæres gennem Kristus-bekendelsen. Det er meget spændende, og selvom Engbergs tekst til tider rammes af politiske automatreaktioner, så kan man godt se parallellen. Fukuyama insisterer på en

249 kroner. Gyldendal.

oplyst nationalisme. Og vender sig dermed mod Mitterand, der i en tale i EU har erklæret, at "det nationale, det er krig".

Men helt ærligt: Kender vi folkeligt demokrati uden for nationalstatens ramme? Fukuyama gør ret i sine tanker. Dette sidste kapitel er spændende og samtidig teologisk i lyset af den nye Paulus.

Tak for det. Troels Engberg-Pedersen har skrevet en både vedkommende og energisk bog om Paulus. Det er kort sagt en rigtig god bog med både relevante problemstillinger og oplysende opgør. ■

Læs interview med forfatteren om bogen på k.dk/kultur

Alderdom og dødelighed i lyset af Kirk Douglas

Hollywood-legenden og skuespilleren Kirk Douglas er død. Med ham er en navlestreng til den tidlige filmhistorie kappet

mindeord

AF PETER CHRISTIAN RUDE

kultur@k.dk

Man troede næsten, han ville leve evigt. Men onsdag den 5. februar gik han bort, 103 år gammel, og hans kapitel i den evigt foranderlige bog, vi kalder filmhistorien, kunne omsider skrives færdigt.

Man må fryde sig, hvis man har været en del af en tid, hvor Kirk Douglas stadig var i live. Med sin blotte tilstedeværelse var han den navlestreng, der forbandt os til Hollywoods guldalder og den optimisme, der prægede filmkunsten i disse årtier. Han var en stemme fra fortiden, og da han trak sig endegyldigt tilbage i 2011, fortsatte Douglas-dynastiet med at sætte sit præg på filmmarkedet med sønnen Michael Douglas, svigerdatteren Catherine Zeta-Jones og barnebarnet Cameron Douglas, ligesom han selv markerede sig som den vel nok ældste blogger.

Fra 1940'erne og frem voksede Kirk Douglas' stamtræ og den amerikanske filmhistories genealogi uvægerligt ind og ud af hinanden. Og endda helt eksplicit, når han som den fallerede skuespiller Jack Andrus i "Two Weeks in Another Town" fra 1962 på det store lærred overvæver sin egen præstation i det selvrefleksive Hollywood-drama "The Bad and the Beautiful", der udkom et årti forinden. Begge var instrueret af Vincente Minnelli, men det var Douglas med poma-dehåret, kløftehagen og det insisterende blik, som tiltrak det brede publikum.

Hans magt matchede hans karisma, og uden større problemer fik han fyret Anthony Mann fra det, der skulle blive den ultimative sværd og sandaler-klassiker, "Spartacus", og satte i stedet sin ven Stanley Kubrick bag kameraet.

De havde tidligere samarbejdet om skyttegravsdramaet "Paths of Glory", hvor Douglas indtog den heroiske rolle som Colonel Dax, der trods sine overordnede og nægter at sende sine mænd i den sikre død. Dax' humanistiske sind blev Douglas' eget, da han senere i livet blev kendt som en stor filantrop og blandt andet støttede Alzheimer-behandling.

Stjerner dør. Det siger sig selv, selvom vi nu oftest husker dem, som de så ud på toppen. Franske André Ba-

zin, der grundlagde det berømmelige blad Cahiers du Cinéma, sammenlignede engang filmskuespillere med mumier. For ligesom den egyptiske adel, der lod sig balsamere for aldrig at gå i forrådnelse, er en skuespiller som Kirk Douglas fastfrosset i tid og sted.

Filmentusiasten kan se den samme Douglas-film igen og igen (og hvorfor ikke gøre reklame for nogle af hans bedste: "Out of the Past", "Ace in the Hole" og den mindre kendte "Strangers When We Meet" med Douglas som arkitekt og casanova-figur), uden at Douglas nogensinde ældes. Det er vores trost, men også en noget bittersød trost, for vi ved, at det hele er en illusion, og at han ikke længere findes. Tiden går, og tiden går ikke. Filmbilledet er på en gang evindeligt og forgængeligt.

Det oplevede vi også med James Dean, Marilyn Monroe og River Phoenix, hvis tidlige og tragiske dødsfald har forstærket deres ungdommelige charme og ikoniske status. Det bliver helt sikkert ikke mindre kompliceret i vores digitale tidsalder, hvor 360 graders "body scans" er en del af kontrakten, og stjerner kan blive foryngede, hvis de ikke ligefrem genoplivede, som Dean, der skal "spille" med i en kommende Vietnam-film. Lad os håbe, at de lader Douglas være en tid endnu.

Det er filmkunstens vidunderligt melankolske paradoks, at den fotograferede virkelighed på en gang føles nær og fjern. I 1970'erne skrev filosofen Stanley Cavell om de mennesker, der havde været med til at forme de allertidligste film i begyndelsen af det 20. århundrede, og som nu var ældede eller døde.

Han nævnte blandt andre Buster Keaton, Eric von Stroheim og Bette Davis, hvis aeraer har overlevet hinsides graven, og som minder os om den dødelighed, der er filmmediets grundlag. Det samme bliver selvsagt Douglas' skæbne, og vi kan formentlig se frem til flere retrospektiver verden over, hvis man da ikke fik nok, da han rundede de 100.

Kirk Douglas var forberedt på døden. I 1996 var han udsat for et slagtilfælde, der førte til talevanskeligheder, som han dog overvandt på lang sigt, men som også fik ham til at forholde sig til det liv, han havde ført. I slutningen

■ **Det er filmkunstens vidunderligt melankolske paradoks, at den fotograferede virkelighed på en gang føles nær og fjern.**

af livet vendte han også tilbage til den jødedom, der havde præget ham som barn og ung. Faktisk blev det oprindeligt spæet, at han ville blive rabbiner. Så ville omverdenen da være overvundet om hans signaturhage.

Douglas er gået bort, men andre store filmhistoriske personligheder er endnu iblandt os. Blandt andre Olivia de Havilland, Joan Fontaines søster, der blev født nogle måneder før Douglas, og som er kendt for sin medvirken i "Gone with the Wind". Og hvad med Clint Eastwood, der lige om lidt fylder 90 år, men som stadig er fyr og flamme, både hvad angår filmproduktioner og damebekendtskaber?

Nybølgefilmskaber Jean-Luc Godard er også fra 1930 og stadig aktiv. Og så er Douglas ikke engang den ældste i filmhistoriens Hall of Fame. Den portugisiske instruktør Manoel de Oliveira nåede at blive 106.

Kirk Douglas er død. Længe leve filmhistorien. ■

Peter Christian Rude er medredaktør af filmtidsskriftet Balthazar.

Fem gode Douglas-film

"Spartacus"

"Paths of Glory"

"Out of the Past"

"Ace in the Hole"

"Strangers When We Meet"

I selskab med modige og kloge kvinder

Fin oversættelse af Plutark, en af oldtidens mest lærde og behagelige personer

bog

AF SØREN HINDSHOLM

kultur@k.dk

Plutark, der levede cirka 45-120 e.Kr., var en meget belæst græker, der ikke havde skarpe eller originale synspunkter, men som klogt og afbalanceret ræsonnerede over det, han havde læst og lært om livet.

Han mente, at kvinder og mænd stod lige i forstand, tapperhed, retfærdighed og kunstnerisk talent. Det samlede han så eksempler på for at fremhæve kvinders mod, og han fremhæver disse kvinder i direkte polemik mod historikeren Thukydids mere traditionelle synspunkt, at "den kvinde, som folk taler

■ **Plutarks skrifter emmer af en forstandig og tolerant stemning, og han er et tydeligt eksempel på brede studiers dannende værdi.**

mindst om, er den bedste, hvad enten det er kritisk eller rosende".

Der er ikke tale om, at kvinder gør individuelt oprør mod deres stilling i samfundet. De

forsvarer derimod borgernes politiske frihed, noget grækerne satte umådeligt højt, deres familie og anstændigheden. Ofte viser kvinderne, der kommer fra mange forskellige folkeslag, mod som reaktion på en krænkelse af dem selv eller græske normer.

Da for eksempel Alexander den Store havde erobret Theben, plyndrede hans makedonske soldater byen, og en af dem drak sig fuld og trængte ind i et hus, hvor kvinden Timokleia boede. Han tvang hende til at ligge hos sig og krævede hendes formue. Hun bilder ham så ind, at hun har gemt smykker, sølvbægre og nogle guldmønter i en brønd i haven.

"Da makedoneren hørte dette, ventede han ikke på, at

det skulle blive dag, men opsøgte straks det sted, som Timokleia ledte ham til... Så klatrede han ned i brønden kun iført sin khiton... Da Timokleia på stemmen kunne høre, at han var nået helt ned, gav hun sig til at kaste sten ned i brønden, og hendes slavinder rullede også en mængde store sten derned, indtil de havde knust og begravet ham."

Det er naturligvis en alvorlig sag at dræbe en af Alexanders soldater, men da Alexander får talt med Timokleia, beundrer han hendes formemme og ædle ansigtsudtryk og rolige fremtræden og befaler, at hun skal vises hensyn og løslades.

Oversættelsen, der er holdt i en noget gammel sprogdragt med ord som "ægtede", "gunstbevisninger" og "ho-

Nørgaard og Peter Schousboe. 136 sider. 175 kroner. Forlaget Orbis.

vedrig", er forsynet med en fin indledning og forklarende noter.

Alt i alt en charmerende lille bog, der bringer læseren i selskab med en af oldtidens behageligste forfattere – Plutarks skrifter emmer af en forstandig og tolerant stemning, og han er et tydeligt eksempel på brede studiers dannende værdi. ■

▲ Kirk Douglas' magt matchede hans karisma, og uden større problemer fik han fyret Anthony Mann fra det, der skulle blive den ultimative sværd og sandaler-klassiker, "Spartacus", og satte i stedet sin ven Stanley Kubrick bag kameraet. Her ses Douglas sammen med britiske skuespillerinde Jean Simmons i en scene i filmen, der er fra 1960. – Foto: AP/Ritzau scanpix.